

Esitellessään armenialaisen, 900-luvulla kirjoittaneen Grigor Narekilaisen ajattelua Seppälä toteaa kyseessä olevan esimerkin teologian kontekstuaalisuudesta – siitä, kuinka vallitsevat olosuhteet vaikuttavat siihen, miten pyhiä tekstejä ymmärretään. Mutta entä kun kontekstina on 2010-luvun Suomi, jossa sukupuolten välinen tasa-arvo on keskeinen yhteiskunnallinen arvo? Tähän haasteeseen *Naiseus* ei kykene tyydyttävästi vastaamaan.

OUTI LEHTIPUU

MARJATTA JAANU-SCHRÖDER

Ruusuja Neitsyt Marialle: Matkalla Jumalanäidin kanssa. Valkeakoski: Amanda-kustannus, 2012. 165 s.

Neitsyt Maria puhuttaa suomalaisia luterilaisia enenevässä määrin. Tietokirjailija, teologian maisteri Marjatta Jaanu-Schröder on muutama vuosi sisällä kirjoittanut kaksi nykypäivän katolilaisuutta valottavaa kirjaa, nyt arvioitavan teoksen *Ruusuja Neitsyt Marialle* sekä *Rukouksen salaisuus* (2013). Teoksissaan hän avaa raikkaita ja valoisia näkymiä Neitsyt Marian asemaan katolisessa kirkossa ja avaa samalla katolilaisuutta nykypäivän näkökulmasta.

Kirjassa on kuusi lukua, joissa kussakin lähestytään aihetta eri näkökulmista.

Matka alkaa Neitsyn Marian raamatullisilta juurilta. Vanhan testamentin lupauksen, evankeliumien ja perimätiedon Maria-kuvien kautta aukenee tie ruusukorokoukseen. Tässä kiteytyy Marian merkitys kristityille. Ruusurukouksessa rukoilija seuraa mietiskellen ja Marian askelissa uskon salaisuuksia, jotka liittyvät Jeesuslapsuuteen (iloiset salaisuudet), aikuisuuteen (valoisat sa-

laisuudet), kärsimykseen (murheelliset salaisuudet) ja ylösnousemukseen (kunniakkaat salaisuudet).

Neitsyt Maria elää ja vaikuttaa ennen muuta kansanhurskaudessa, jossa hänen asemansa on vahva ja moninainen. Marialta pyydetään esirukouksia ja toimivan mariaanis-hurskauden merkkienä ovat lukuisat Neitsyt Marialle nimetyt paikalliset ja maailmanlaajuiset juhla- ja muistopäivät, Marian ilmestykset sekä lukuisat Neitsyelle nimetyt kirkot.

Kirjan kolmas luku on teologianhistoriallisesti merkittävin. Ekuumeenisista kirkolliskokouksista edetään Vatikaanin toisen konsiilin kysymyksenasetteluihin. Näin tekijä luo kattavan kuvan mariologian kehityksestä. Kansanhurskauden ja oppineiden sekä uuden ajan aatevirtausten ja tradition vuorovaikutuksista syntyivät neljä katolilaista Maria-dogmia, jotka ovat kirjattuna *Lumen gentiumin* kirkkokonstituution kahdeksanteen lukuun. Kaksi ensimmäistä dogmia, Maria on Jumalanäiti ja Marian ainainen neitsyys, sinitöitiin jo Efeson (431) ja Khalkedonin (451) ekumeenisissa kirkolliskokouksissa. Myös luterilainen kirkko vaalii niiden perintöä ja on siten joutunut näihin päiviin saakka useaan otteeseen puntaroimaan ainaisen neitsyyden ongelmaa. Käsillä oleva kirja antaa hyvän vastineen neitsyysongelman kanssa painiville: Jumalanäidin neitsyydessä on kysymys vastaanottavan uskon puhtaudesta ja koskemattomuudesta: neitsyys on laadultaan hengellistä eikä biologista.

Nuorimmat Maria-dogmit syntyivät kansanhurskauden voimakkaasta vaikutuksesta. Paavi Pius IX sinitöi Neitsyt Marian tahrattoman sikiämisen dogmin (*immaculata conceptio*) vuonna 1854. Tahratonta sikiämistä perustellaan luterilaisille hyvin tutulla argumentilla: Jumala valitsi Marian Poikansa synnyttäjäksi jo ennen Marian syntymää. Maria ei tullut valituksi Jumalanäidiksi omien ansioidensa takia vaan yksin Jumalan armosta. Viimeinen Maria-dog-

mi, Neitsyt Marian taivaseen ottaminen, vahvistettiin paavi Pius XII:n johdolla vuonna 1950. Taivaaseen ottamisen dogmilla on eskatologinen tehtävä: se on uskoville annettu esikuva ja varma merkki heitä odottavasta osasta aikojen lopulla. Aiheita koskeva luku on myös mielenkiintoinen kurkistus Vatikaanin toisen kirkolliskokouksen toimintatapoihin ja asiakirjojen muotoutumiseen.

Neitsyt Mariaa seurataan ja pidetään uskovan esikuvana lukemattomissa luostareissa, sääntökunnissa, maallikkoliikkeissä ja lopulta yksittäisten seurakuntalaisten keskuudessa. Tästä antaa seikkaperäisen kuvauksen kirjan neljäs luku.

Viidennessä luvussa nousee keskiöön Neitsyt Maria taiteessa. Esitys ei ole taidehistoriaa vaan tarkastelu-kohteena on pikemminkin se, millainen vuorovaikutus taiteen ja kansanhurskauden välillä vallitsee. Elämäkokemukset, rukousvastaukset ja kuvien edessä koetusta nousevat tarinat arkipäiväistävät ja konkretisoivat taiteen merkitystä hengellisyydessä. Kirjoittaja kuvaa taitavasti pyhiä kuvia ja veistoksia niin että lukija voi piirtää mieleensä tarkkoja kuvia teoksista. Myös Suomen katoliselta ajalta säilyneitä Maria-kuvia ja -veistoksia esitellään runsaasti.

Edelleen Suomea koskien kirjoittaja valottaa reformaation vaikutusta Maria-hurskauden ilmene-mismuotoihin maassamme. Jaanu-Schröder löytää Lutherin Maria-käsityksistä paljon positiivisia elementtejä, mutta joutuu ottamaan huomioon myös sen ankaran kritiikin, jota Luther suuntasi katolisia rukousmuotoja vastaan. Katolisessa hengellisyydessä Maria elää kuitenkin juuri erilaisissa rukousmuodoissa. Tähän luo valoa kirjan viimeinen luku, jossa osoitetaan kuinka Jumalalle kuuluu palvonta ja ylistys. Kääntäytessään rukouksessa Neitsyt Marian puoleen uskova ihminen suuntaa kiitoksensa ja ylistyksensä Jumalalle siitä, miten Hän vaikuttaa pyhiensä kautta maailmassa. Neitsyt Maria on rukoilevalle lohduttaja ja edellä kul-

kija. Kirjoittajan mukaan Neitsyt Maria ja muut pyhät eivät ole pelastuksen kannalta välttämättömiä. Sen sijaan pyhät ihmiset rikastuttavat ja raivaavat tavallisille ihmisille tietä elää kristillistä ja uskontäyteistä elämää. Kirjaan onkin koottu kattavasti Neisyt Marialle osoitettuja rukouksia ja rukoushetkien kaavoja.

Kirja sisältää paljon informaatiota, johon mielellään palaa aiheittain. Se on informatiivinen, mutta tiilittää samalla myös kirjoittajan suhdetta Neitsyt Mariaan. Teoksen käyttöä käsikirjamaisesti olisi helpottanut huomattavasti sisällysluettelon alaotsikointi ja asiasanahakemisto.

EEVA VITIKKA-ANNALA
TEOL. MAIST., PORLAMMI

SARAH COAKLEY
God, Sexuality, and the Self: An Essay 'On the Trinity'. Cambridge: Cambridge University Press 2013. 365 s.

God, Sexuality and the Self: An Essay 'On the Trinity' on Sarah Coakleyn systemaattisteologisen kokonaisuustyksen odotettu ensimmäinen osa. Cambridgessa teologian professorina toimivan Coakleyn aiempi tuotanto on jo tehnyt tunnetuksi eräitä hänen teologisen ajattelunsa ominaispiirteitä, jotka nousevat esiin myös tässä teoksessa. Näitä ovat teologianhistoriallinen kiinnostus, rakentava mutta kriittinen keskustelu yhteiskuntatieteiden ja erityisesti feministisen tutkimuksen kanssa sekä pyrkimys teorian ja praksiksen yhteenpalauttamiseen. Teos koostuu johdannon ja johtopäätösten ohella seitsemästä pääluvusta, jotka voi lukea myös itsenäisinä esseinä. Kirjan lukijajäystävällisyyttä lisäävät sekä lukujen lopussa olevat temaattiset lukemistot että sanasto, joka antaa selityksen teknisille termeille ja nimille.

God, Sexuality, and the Self on Sarah Coakleyn tulkinta Kolminaisuudesta ja samalla kannanotto aikamme seksuaalisuuskeskusteluun. Coakleyn kolminaisuusteologian ytimessä on Pyhän Hengen palauttaminen Isän ja Pojan rinnalle siihen tasavertaiseen asemaan, johon kristillinen tunnustus muodollisesti sitoutuu. Coakleyn mukaan Pyhä Henki on eksplisiittisistä opillisista lausumista huolimatta jäänyt usein alisteiseen tai marginaaliseen rooliin. Hierarkkisen kolminaisuuskäsityksen tilalle hän esittää inkorporatiivista (sisäänsulkevaa) trinitarismia, jonka hän johtaa Roomalaiskirjeen 8. luvusta. Inkorporatiivisessa trinitarismissa Pyhän Hengen rooli on ohittamaton, sillä läsnäolollaan se liittyy ihmisen yhä tiiviimmin Kolminaisuuden rakkautentäyteiseen elämään. Coakley nostaa kolminaisuusteologiansa pääkäsitteeksi halun (desire), joka jäsentää sekä Kolminaisuuden sisäistä elämää että ihmisen ja kolminaisen Jumalan vuorovaikutusta. Inhimillisen halun ohjaaminen takaisin kohti sen jumalallista alkuperää on Pyhän Hengen keskeinen tehtävä.

Teoksensa alkupuolella Coakley tarkastelee systemaattisen teologian nykytilaa ja hahmottelee teologisen lähestymistavan, jota hän kutsuu nimellä *théologie totale*. "Totaalisuus" viittaa kokonaisvaltaiseen systemaattisteologiseen ajatteluun, joka ottaa huomioon näkökohtia yhteiskunnallisen elämän kaikilta tasoilta. Samalla se pyrkii yhdistämään niin teorian ja praksiksen kuin hengellisen elämän intellektuaaliset, affektiiviset ja imaginatiiviset ulottuvuudet osaksi opillista reflektiota. Lähestymistapa johtaa rajanylityksiin muun muassa systemaattisen ja käytännöllisen teologian sekä teologian ja yhteiskuntatieteiden välillä.

God, Sexuality, and the Self-teoksen pääteesi on, ettei kysymykseen kolminaisuudesta Jumalasta voi omana aikanamme vastata ottamatta kantaa seksuaalisuuden ja hengellisyyden väistämättömään ja olemuksel-

liseen yhteenkietoutumaan; kysymykset oikeasta kontemplaatiosta, oikeasta Jumala-puheesta ja halun oikeasta suuntautumisesta kuuluvat yhteen. Koska Kolminaisuus on kristillisessä traditiossa täydellisen suhteen ilmentymä, ymmärryksemme Kolminaisuuden luonteesta liittyy väistämättä ymmärrykseemme miesten ja naisten välisestä suhteesta, sukupuolirooleista ja eroottisesta halusta. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että hengellinen elämä on redusoitavissa seksuaalisuuteen. Coakleyn mukaan ilmiöiden suhde on pikemminkin päinvastainen: Jumala on kaiken halun lopullinen lähde ja päämäärä sekä seksuaalisuuskeskustelun perimmäinen viittauskohde. Jumalallisessa lähtökohdassaan halu ei ilmaise puutetta vaan kaipaavaa rakkautta, jota Jumala tuntee luomakuntaansa kohtaan ja jolla hän kutsuu luotuja osallistumaan trinitaariseen elämään.

Coakley pyrkii hahmottelemaan trinitaarisen "halun ontologian", jonka hän määrittelee näkyksi Jumalan kolminaisuudesta luonnosta inhimillisten halujen lähteenä ja määränpäänä. Tämä trinitaarinen lähestymistapa osoittaa, kuinka "Isä" Jumala Hengen välityksellä herättää ja asteittain puhdistaa inhimillisiä haluja sekä jaloistaa ne toisinaan tuskallisenkin prosessin myötä Pojan kaltaisuuteen. Coakleyn mukaan teologianharjoituksen ja kristillisen elämän päämääränä on halun puhdistaminen ja uudelleen suuntaaminen niin, että se heijastelee Kolminaisuuden omaa kaipauskentäyteistä rakkautta. Tällä hän ei kuitenkaan tarkoita Kolminaisen sisäisen ja salattun elämän suoranaista imitoimista, vaan avautumista Hengelle, kakseuden murtavalle kolmannelle. Coakley esittää, että trinitaarisen halun ilmentymänä Henki ohjaa inhimillistä halua pois kaksinaapaisista vastakkainasetteluista, mutta suojelee samalla osapuolten erillisyyttä täydelliseltä yhteensulautumiselta. Se synnyttää erilaisuuden mahdollistavaa tasa-arvoisuutta. Näin se jäsint-